

Boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'limni samarali tashkil etish yo'llari

Farida Erkinbaevna Eraliyeva
BXU

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'limni samarali tashkil etishning nazariy-metodik asoslari, ta'lim jarayonida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalar, o'quvchilarning musiqiy idrokini rivojlantirish yo'llari hamda dars jarayonining psixologik-pedagogik omillari yoritiladi. Musiqiy ta'limning boshlang'ich bosqichida o'quvchi shaxsini estetik tarbiyalash, musiqaga bo'lgan qiziqishini shakllantirish, ritmik sezgirlik, kuylash ko'nikmalari, musiqiy eshituv va badiiy tafakkurni rivojlantirish muhim sanaladi. Maqolada interfaol metodlar, AKT vositalari, o'yin texnologiyalari, integrativ yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim hamda musiqa darslarining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalar keng tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: musiqiy ta'lim, boshlang'ich sinflar, ijodiy rivojlanish, ritm, qo'shiq kuylash, estetik tarbiya, musiqiy idrok, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, AKT, musiqiy savod, didaktik qo'llanmalar

Ways to effectively organize music education in primary grades

Farida Erkinbaevna Eraliyeva
BSU

Abstract: This scientific article covers the theoretical and methodological foundations of the effective organization of music education in primary grades, modern pedagogical technologies used in the educational process, ways to develop students' musical perception, and psychological and pedagogical factors of the lesson process. At the initial stage of musical education, it is important to develop the aesthetic education of the student's personality, the formation of interest in music, rhythmic sensitivity, singing skills, musical hearing and artistic thinking. The article extensively analyzes interactive methods, ICT tools, game technologies, an integrative approach, person-oriented education, and methodological recommendations that serve to increase the effectiveness of music lessons.

Keywords: musical education, primary grades, creative development, rhythm, singing, aesthetic education, musical perception, interactive methods, game technologies, person-centered approach, ICT, musical literacy, didactic manuals

Kirish. Boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'lim bolalarning ilk estetik dunyoqarashi, emotsional kechinmalari, ijodiy qobiliyatlari rivojlanadigan muhim jarayondir. Aynan shu davrda o'quvchilarda musiqa san'atiga qiziqish shakllanadi, musiqiy eshitish qobiliyati, ritmik sezgi, qo'shiq kuylash, tinglash madaniyati, sahna madaniyati kabi ko'plab muhim ko'nikmalar paydo bo'ladi. Boshqa fanlarga nisbatan musiqa darsi bolalarning emotsional sohasiga bevosita ta'sir qilgani uchun uning samarali tashkil etilishi alohida mas'uliyat talab qiladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchilar oldiga qo'yilayotgan eng muhim vazifalardan biri - o'quvchining shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga ko'maklashish, uning ijodkorlik salohiyatini ochish, mustaqil fikrlash, o'zini erkin ifoda etish imkoniyatlarini kengaytirishdir. Musiqiy ta'lim aynan shu vazifalarni eng samarali bajara oladigan sohalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'limning o'ziga xos xususiyatlari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, darsning samarali tashkil etish shakllari, metodlari hamda amaliy innovatsiyalar asosida tahlil qilinadi.

1-bo'lim. boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'limning nazariy asoslari

1.1. Musiqiy ta'limning maqsad va vazifalari

Boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'limning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- o'quvchilarda musiqaga nisbatan qiziqish va muhabbat shakllantirish;
- musiqiy eshituv, ritmik sezgi, musiqiy xotirani rivojlantirish;
- qo'shiq kuylash, tinglash, oddiy cholg'u asboblari chalish ko'nikmalarini shakllantirish;
- estetik tarbiya berish, musiqiy didni shakllantirish;
- badiiy tasavvur, kreativlik, ijodiy fikrlashni rivojlantirish.

Bu vazifalar kompleks tarzda hal etilganda o'quvchi musiqiy tafakkuri, emotsional madaniyati va estetik qarashlari shakllanadi.

1.2. Boshlang'ich sinflar musiqiy ta'limining o'ziga xos xususiyatlari

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining fiziologik va psixologik xususiyatlari musiqiy ta'limda alohida yondashuvni talab qiladi:

- e'tiborning tez chalg'ishi;
- eshitish xotirasining faolligi;
- o'yin faoliyatiga kuchli qiziqish;
- emotsional reaksiyalarning yorqinligi;
- taqlid qilish va yod olishning rivojlanganligi.

Shu sababli musiqa darslari ko'rgazmali, o'yinli, harakatli, interfaol bo'lishi zarur.

1.3. Musiqa san'atining tarbiyaviy imkoniyatlari

Musiqa bolalar ruhiyatiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. U:

- xulq-atvorni yumshatadi;
- muloqot madaniyatini shakllantiradi;
- ichki kechinmalarni boshqarishga o'rgatadi;
- ijodiy fikrlashni kuchaytiradi;
- milliy qadriyatlarga hurmatni oshiradi.

Shu bois musiqa darslarining tarbiyaviy imkoniyatlari juda keng.

2-bo'lim. musiqiy ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar

2.1. Interfaol metodlarning o'rni

Interfaol metodlar tinglash, fikrlash, qo'shiq kuylash va tahlil qilish jarayonlarini jonlantiradi. Eng samarali metodlar:

“Aqliy hujum” - musiqiy obrazni aniqlash;

“Klaster” - asarning tarkibiy qismlarini ko'rgazmali tahlil qilish;

“Insert” - musiqa tinglashda belgilash strategiyasi;

“Sinkveyn” - musiqiy tasavvurni ifodalash;

“Blits savollar” - ritm, temp, balandlik tushunchalarini mustahkamlash.

Bu metodlar musiqa darslarini jonli, o'quvchini fikrlashga undovchi jarayonga aylantiradi.

2.2. O'yin texnologiyalari

O'yin boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun eng samarali vosita hisoblanadi.

Musiqa darslarida o'yinlar:

ritmni his qilish,

tempni farqlash,

kuyni eshitish,

tovushlarni taqlid qilish,

qo'shiqni to'g'ri talaffuz qilish

ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

O'yinli mashqlar:

“Ritmni top”

“Tovushni tanla”

“Kim tezroq aytadi?”

“Tinglab toping”

“Qo'shiqni davom ettir”

kabi faoliyatlar o'quvchini darsga qiziqtiradi.

2.3. AKT va multimedia vositalarining o'rni

Zamonaviy texnologiyalar musiqa darsini samaradorligini oshiradi. Jumladan:

audio yozuvlar;
video kliplar;
animatsiyalar;
interaktiv taqdimotlar;
onlayn ritm mashqlari;
virtual cholgʻu asboblari.

Bu vositalar:

oʻquvchining eshitish xotirasini kuchaytiradi;
diqqatni jalb qiladi;
yangi bilimlarni tez oʻzlashtirishga yordam beradi;
mustaqil mashgʻulotlarni ragʻbatlantiradi.

2.4. Integratsiyalashgan taʼlim texnologiyasi

Musika boshqa fanlar bilan uygʻunlashtirilganda yanada mazmunli boʻladi:

- ona tili - matn, sheʼr, qoʻshiq;
- tasviriy sanʼat - musiqaning ranglar bilan ifodalanishi;
- jismoniy tarbiya - ritmik harakatlar;
- tarix - bastakorlar hayoti.

Bunday integratsiya oʻquvchi tafakkurining koʻp qirralarini rivojlantiradi.

3-boʻlim. musiqiy koʻnikmalarni bosqichma-bosqich rivojlantirish metodikasi

3.1. Musika tinglash madaniyatini shakllantirish

Tinglash jarayoni toʻrt bosqichdan iborat:

1. Diqqatni jamlash
2. Asarni idrok etish
3. Musiqiy tahlil
4. Emotsional fikr bildirish

Bunda oʻqituvchi:

- asar haqida qisqa hikoya beradi;
- audio koʻrgazma qoʻllaydi;
- asardan keyin savol-javob oʻtkazadi.

3.2. Qoʻshiq kuylashni oʻrgatish

Toʻgʻri kuylashni oʻrgatishda:

nafas mashqlari, intonatsiya, ritm, diktsiya, ohangdorlik asosiy omillardir.

Oʻqituvchi qoʻshiqni qismlarga boʻlib, bosqichma-bosqich oʻrgatishi zarur.

3.3. Ritmik sezgini rivojlantirish

Ritm bolalarda nutq, harakat, fikrlash jarayonlarini rivojlantiradi. Mashqlar:

qoʻl chalish;
oyoq bilan ritm bosish;
baraban, qoʻngʻiroqcha bilan chalish;
ritmni takrorlash;

ritm yaratish.

3.4. Musiqiy savod asoslarini o'rgatish

Boshlang'ich sinf uchun quyidagi tushunchalar yetarlidir:

balandlik;

cho'zim;

temp;

dinamika;

notalarning nomi;

taktdagi hisob.

Bu tushunchalar amaliy mashqlar bilan mustahkamlanadi.

4-bo'lim. musiqiy ta'limni samarali tashkil etishning psixologik asoslari

4.1. O'quvchining yosh xususiyatlarini hisobga olish

7-10 yosh oralig'idagi bolalarda:

tasavvur kuchli;

e'tibor qisqa muddatli;

taqlid qilish qobiliyati faol;

musiqaga emotsional reaksiya kuchli;

yangilikka qiziqish yuqori.

Shuning uchun dars davomida:

ko'rgazmalilik;

qisqa mashg'ulotlar;

o'yin elementlari;

harakatli metodlar qo'llanishi maqsadga muvofiq.

4.2. Motivatsiyani oshirish usullari

Motivatsiyani oshirishning samarali yo'llari:

mukofotlar;

rag'batlantiruvchi so'zlar;

kichik musobaqalar;

guruh bilan kuylash;

sevimli multfilmlardan musiqalar.

4.3. Stresssiz o'rgatish strategiyalari

Musiq darsida o'quvchining:

xato qilishdan qo'rqmasligi;

o'z fikrini erkin ayta olishi;

erkin kuylashi uchun ijobiy psixologik muhit zarur.

5-bo'lim. musiqa darslarini rejalashtirish va tashkil etish

5.1. Yillik va oylik rejalashtirish

O'qituvchi o'quvchilarning yosh xususiyatlari va davlat ta'lim standartlariga asoslanib reja tuzadi:

- mavzular;
- qo'shiq repertuari;
- tinglash asarlari;
- ritmik mashqlar;
- integrativ darslar.

5.2. Darsning samarali modeli

1. Tashkiliy qism
2. Motivatsiya
3. Yangi mavzu
4. Amaliy qo'shiq kuylash / tinglash / ritm
5. Mustahkamlash
6. Baholash
7. Refleksiya

5.3. Baholash va monitoring

Baholashning zamonaviy shakllari:

reyting ballari;

jarayonni baholash;

audio tahlil;

portfel (ijodiy ishlar papkasi).

Monitoring natijalari o'quvchi rivojlanish trayektoriyasini ko'rsatadi.

6-bo'lim. dars dan tashqari musiqiy faoliyatlarni samarali tashkil etish

6.1. To'garaklar

Musiqqa to'garaklari:

iste'dodlarni aniqlash;

qo'shimcha mashg'ulotlar;

cholg'u chalishni o'rganish uchun qulay imkoniyatdir.

6.2. Bayram va tadbirlar

Bayram tadbirlari:

- sahna madaniyati;
- jamoa bo'lib kuylash;
- ijodiy chiqishlar;
- milliy musiqqa merosiga hurmatni oshiradi.

6.3. Ota-onalar bilan hamkorlik

Ota-onalar:

musiqiy topshiriqlarni nazorat qilish;

uy sharoitida tinglash uchun sharoit yaratish;

farzandining musiqiy rivojini qo'llab-quvvatlash jarayonida ishtirok etadi.

Xulosa. Boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'limni samarali tashkil etish o'quvchilarning estetik dunyoqarashi, musiqiy idroki, ritmik sezgisi, kuylash

ko'nikmasi, ijodiy qobiliyatlari va emotsional madaniyatini rivojlantirishda hal qiluvchi omil sanaladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar - interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, AKT, multimedia vositalari, integrativ yondashuvlar - musiqiy ta'lim sifatini oshiradi, o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini mustahkamlaydi.

Pedagogik jarayonni puxta rejalashtirish, bosqichma-bosqich rivojlantirish metodikasi, psixologik yondashuv, baholash va monitoring tizimini to'g'ri yo'lga qo'yish boshlang'ich sinflarda musiqiy ta'limni yanada samarali qiladi. Musiqa darslari orqali bolalarda estetik tarbiya, ijodkorlik, milliy qadriyatlarga hurmat, madaniy xulq-atvor, emotsional barqarorlik kabi ko'plab ijobiy fazilatlar shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. К.Б.Холиков. Развитие музыкального материала контрапунктических голосах произведения. Science and Education 3 (1), 553-558
2. К.Б.Холиков. Проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. Scientific progress 2 (3), 1013-1018
3. К.Б.Холиков. Гармония к упражнению голоса их роль в регуляции мышечной деятельности при вокальной музыки. Scientific progress 2 (3), 705-709
4. К.Б.Холиков. Область применения двойные фуги. Scientific progress 2 (3), 686-689
5. К.Б.Холиков. Музыкально театральные драмы опера, оперетта. Science and Education 3 (2), 1240-1246
6. К.Б.Холиков. Фактуры, музыкальной формы, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. Scientific progress 1 (4), 955-960
7. К.Б.Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. Science and Education 4 (7), 384-389
8. К.Б.Холиков. Своеобразие психологического рекомендация в вузе по сфере музыкальной культуре. Science and Education 4 (4), 921-927
9. К.Б.Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. Science and Education 5 (2), 445-451
10. К.Б.Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. Science and Education 5 (2), 452-458
11. К.Б.Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. Science and Education 4 (7), 206-213
12. К.Б.Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. Science and Education 6 (1), 21-27

13. К.Б.Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. Science and Education 4 (7), 357-362
14. К.Б.Холиков. Возможность использования этнически сложившихся традиций в музыкальной педагогике. Science and Education 4 (7), 345-349
15. К.Б.Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использование методов и приёмов музыкальной культуре. Science and Education 4 (7), 107-120
16. К.Б.Холиков. Организация учебного сотрудничества в процессе обучения теории музыки младших школьников. Science and Education 4 (7), 363-370
17. К.Б.Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. Science and Education 6 (1), 28-34
18. К.Б.Холиков. Динамическая обработка музыкального тембра и ритма в гипоталамусе мозга, переработка в рефлекторной дуге. Science and Education 6 (1), 65-70
19. К.Б.Холиков. Влияние классической музыки в разработке центральной нервной системы. Science and Education 6 (1), 49-56
20. К.Б.Холиков. Некоторые новые вопросы, связанные с применением методов и приёмов музыки в общеобразовательной системе. Science and Education 4 (7), 100-106
21. К.Б.Холиков. Музыкально компьютерные технологии, «музыкальный редактор» в науке и образовании Узбекистана. Science and Education 4 (7), 130-141
22. К.Б.Холиков. Диалоговые методы определения тональностей (не по квинтовому кругу). Science and Education 4 (7), 198-205
23. К.Б.Холиков. Музыкально педагогические приёмы по улучшению освоения учебного материала в школе. Science and Education 4 (7), 338-344
24. К.Б.Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. Science and Education 5 (6), 129-136
25. К.Б.Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. Science and Education 5 (11), 137-142
26. К.Б.Холиков. Искажения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. Science and Education 5 (11), 143-149
27. К.Б.Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. Science and Education 5 (11), 150-157

28. К.Б.Холиков. Совокупность идей и понятий, определяющих стиль написания ноты в компьютерной программе Сибелиус 9. Science and Education 5 (10), 171-178

29. К.Б.Холиков. Правила пользования печатными или электронными вариантами пользования музыкального редактора «финал». Science and Education 5 (10), 179-185

30. К.Б.Холиков. Обобщенные функции связок при исполнении академического пения включающей преобразования фальцета и вибрационной функции. Science and Education 5 (11), 287-292